

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Assertiones Philosophicæ Fusius Deductæ Philosophiæ
Peripateticæ communioris Epitomen exhibentes**

Leuren, Peter

Coloniae Agrippinae, 1681

Dissertatio Qvarta De Enuntatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71607)

dicationis. Accidens physicum est ens secundariò à natura intentum existens, vel potiùs exigens esse in alio (actualis enim inhærentia non est de essentia accidentium absolutorum) tanquam in subjecto inhæsionis, pro ut hoc nomine comprehenditur simul subjectum adhæsionis. Accidens sumptum secundò intentionaliter, sive ut quintum prædicabile, est unum aptum inesse multis & prædicari de illis in quale contingenter. Definitur hæc accidens in concreto, sic enim tantùm subjecto identificatur: in abstracto namquè prædicatum de suis inferioribus, v.g. albedo de hac, illa & ista albedine, color de albedine, nigredine &c. est primi vel secundi prædicabilis.

DISSERTATIO QUARTA

De Enuntiatione.

I. **S**IGNVM in genere est quid aptum potentia cognoscitivæ repræsentare aliquid, sive illud aliquid distinctum sit ab ipso signo, sive non (dantur enim signa sui ipsius repræsentativa, ut cognitio; quòd ipsum fit, dum dico: *cognitio*, repræsentat enim inter
reli-

reliquas cognitiones hæc cognitio se ipsam) sive potentia sit materialis, sive spiritualis. Signum aliud est proprium, quod à natura vel libera hominum voluntate institutum est ad significandum aliquid: aliud improprium, quod quidem significat, aut significare aptum est, ad significandum tamen neque à natura, neque à voluntate hominum est institutum, tale signum ignis est fumus. Signum proprium aliud est formale, quod ita ducit in cognitionem alterius, ut ipsum tamen prius non cognoscatur ut quod; sed est ipsa ratio, quâ aliquid cognoscitur, tale signum est cognitio respectu sui subjecti proprii, quam tamen inspiciens Angelus, perque illam cognoscens objectum, habet pro signo instrumentali: aliud instrumentale, quod prius cognitum ut quod, sive media sui cognitione ducit cognoscentem in cognitionem rei significatæ. Hoc iterum aliud est naturale, quod independenter ab hominum institutione propter connexionem naturalem, quam habet cum re significata, ducit in ejus cognitionem, ut risus lætitiæ: aliud ex instituto, quod
tar-

tantum à libera hominum voluntate & institutione vim significativum habet, ut hædera vini venalis. Item aliud est rememorativum, quod rem præteritam ducit in memoriam, ut crux crucifixionem Christi. Aliud prognosticum, quod rem futuram significat, ut serò rubens cœlum cras indicat esse serenum; aliud demonstrativum, quod rem præsentem significat, ut fumus ignem. Item aliud practicum, quod rem, quam significat, etiam producit, ut Sacramenta gratiam; aliud Theoreticum, quod rem tantum significat. Denique aliud sensibile, quod cadit sub sensum, aliud spirituale, ut character Sacramentalis.

II. Ratio formalis vel vis significativa signi naturalis est naturalis connexio, quam habet cum re significata: signi verò ex instituto vis significativa non est res, nec modus intrinsecus rei, quæ signum dicitur; quid enim hæc vox *homo* habet sibi intrinsecum, quare potius hominem, quam lapidem significet? sed est ipsa instituentium res vel voces volitio, sufficienter aliis declarata, acceptata & moraliter perseverans, his enim positus habet
res,

res, quæ signum dicitur, vim excitandi intellectum audientis vel videntis ad cognoscendum rem significatam; aliquo eorum sublato, non habet. Hinc, qui cognoscit signum formaliter reflexè & in actu signato, imò qui cognoscit signum in actu exercito, cognoscit implicitè & exercitè, sed obscurè hanc volitionem; ex qua obscura & valde tenui hujus volitionis cognitione est, quòd interrogatus rudis aliquis, cur hæc vox *homo* significet animal rationale, dicat, se nescire: ad quòd tamen aliquantò eruditior dicet: quia sic voluerunt instituentes hoc idioma. Ipse verò author instituens signum, volensque illud esse significativum hujus vel istius rei, non habuit volitionem suam pro objecto, quia non habuit vim significativam signi in actu primo, pro objecto, sed ipsam actualem manifestationem, sive ipsam audientium & videntium intellectiōnem excitatam actu à tali signo, seu vim significativam signi in actu secundo; si tamen hic author habuit hanc volitionem: *volo, ut hoc illud significet dependenter à voluntate mea:* includitur duplex volitio, una directa, quæ dicit: *volo, ut hæc vox hoc significet:* alteram reflexam,

flexam habet, quâ dicit: *volo, ut illud faciat dependenter à mea voluntate*: & sic reflectit se supra priorem suam volitionem: vel dic, eandem volitionem directè ferri in actualem significationem, abstrahendo an ea fiat dependēter à sua voluntate, & indirectè habere se ipsam pro objecto, qualiter multæ volitiones habent se pro objecto, v. g. hæc, quâ Princeps dicit subdito; *volo, ut dependenter ab hac mea volitione sis iudex*. Sic itaque signum est concretum, in recto seu pro materiali dicens rem, quæ signum est, in obliquo vim significativam, id est, voluntatem authoris, quæ voluntas utiquè entitati signi est extrinseca, ipsi verò huic concreto intrinseca.

III. Voces inarticulatæ animalium pleræq; non tantùm in levamen aut exultationē naturæ sunt institutæ, sed etiam signa naturalia sunt doloris & lætitiæ, ut gemitus, ejulatus. Voces articulatæ hominū signa naturalia nō sunt objectorum (signa enim naturalia apud omnes gentes sunt cōmunia & eadē, quales non sunt voces) sed ad placitum; quare dum Adam omnia dicitur appellasse nominibus suis, intelligendum non est, illū ea appellasse

D

nominibus

nominibus significantibus naturaliter, sed ta-
 libus nominibus, quæ voluit deinceps ex sua
 institutione singulis esse propria. Nihilomi-
 nùs voces signa sunt naturalia voluntatis illas
 proferentis; cum illa enim & cum cognitione
 naturalem connexionem habent, utpote soni
 prolati ab animali cum imaginatione & in-
 tentione aliquid significandi. Significant verò
 voces humanæ (quales non sunt voces corvi,
 dormientis, vel prorsus ebrii;) utpote à natu-
 ra institutæ ad hoc, ut possimus colloqui de
 rebus, & unus alteri suos de rebus conceptus
 manifestare, res & conceptus; illas quidem
 immediatè, saltem per modum imaginis;
 quia harum species immediatè excitant in
 audiente: hos immediatè per modum argu-
 menti; quia sunt argumentum immediatum,
 ex quo inferitur, quòd loquens habeat con-
 ceptum conformem verbis; mediatum verò
 argumentum, quòd objectū sit conforme lo-
 quentis conceptui; auditis enim à Paulo, què
 scio hominem esse veracem, his verbis: *Petrus
 est doctus*, infero & judico Petrum reverà esse
 doctum. Supponunt item pro rebus & con-
 ceptibus (habent enim id signa quædā, quæ
 præterquam, quòd manifestent rem, pro ea
 quæ.

quoque supponant, id est, ut quod de iis, non tamen pure materialiter acceptis, affirmatur vel negatur, censeatur affirmari vel negari de re, pro qua supponunt (quod non facit hædera respectu vini) quia præstant id in audiente, quod præstaret res, si ipsa in medium adduceretur, & conceptus, si hi immediatè inspicerentur. Sic itaque etiam, hæc vox *cognitio* supponit pro re & cognitione, dum enim illam profero, duas habeo cognitiones, unam objectivam, quæ nomine rei venit, alteram formalem, quæ objectivam cognoscit. Ex eo tamen, quod voces supponant pro re & conceptu, sive pro re ut concepta, non significant secundò intentionaliter; quæ enim sic significant, supponunt pro re ut affecta conceptu tanquam concreto, quod totum nomine rei venit, & præterea pro cognitione altera, cum qua vox hujus concreti profertur.

IV. Scripturæ, quæ componuntur ex litteris (Zypheræ enim & notæ Chinesium & Ægyptiorum hieroglyphicæ singulæ incompositæ res singulas significantes, immediatè significant res) significant immediatè vocem, ut patet in eo, qui potest legere hæbraica, &

non intelligere, is dicitur scire immediatum hujus scripturæ significatum; quòd verò legens priùs de re, quàm de voce cogitet, est, quia ob celeritatem & consuetudinem non advertit, præcedere cognitionem vocum.

V. ENUNTIATIO sive judiciũ est una simplex qualitas, & non composita ex tribus apprehensionibus, quarũ una subjecto, altera copulæ, tertia prædicato correspondeat; dantur enim hæ tres apprehensiones, dum audita hac propositione: *Petrus est doctus*; singula tria possunt singulis apprehensionibus apprehendi, & omne judiciũ suspendi, cùm intellectus per hoc, quòd horũ trium successivè habeat apprehensiones, adhuc nihil judicet, sed post singulorum terminorũ apprehensiones priùs unico indivisibili actu ferat sententiam & judicet. Ad hæc neq; meræ apprehensiones constituere possunt judiciũ, aut componere compositum, aliquod essentialiale; quænam enim ex istis tribus habebit se per modũ formæ? quæ per modũ materiæ? absurdius autẽ est dicere, esse aggregatum per accidens, ut cumulus lapidum. Nihilominus resolvi potest judicium in prædicatum & subjectũ tanquam partes virtuales (quod vult Arist.) quatenus tot apprehen-

prehensionibus æquivalet. Nequè actus ille ex his tribus, qui terminatur ad copulam seu identitatem, vel non identitatem, constituere potest hoc concretum in ratione affirmativi vel negativi; cum ista identitas vel non identitas repræsentari possit per apprehensionē, vel si repræsentetur affirmando vel negando, erit actus illam repræsentens per suā entitatē formaliter judiciū, & repræsentando identitatē repræsentabit simul prædicatū & subiectum. Imò nequidē propositiones hypotheticæ componuntur ex duplici iudicio; quia v.g. hæc hypothetica: *Si sol est, dies est*: æquivalet isti: *Sol lucens est dies, seu facit diem*. Dicitur autē iudicium res componere vel dividere, in quantum objecta repræsentata per plures apprehensiones componit iudicando, esse unum, vel dividit, negando esse unum.

VI. Omne iudicium humanum (contrarium est de angelico ob intellectus angelici præstantiam) etsi non necessariò præcedat apprehensio complexa nudè prius repræsentans totum sine affirmatione & negatione, quod postea actus iudicativus affirmando vel negando repræsentat, saltem in materiis evidentibus, præcedit tamen, vel necessariò

comitatur singulorum terminorum apprehensio simplex, etiam in propositionibus lumine naturæ notis; prædicatum enim & subjectum prædicationis affirmativæ non identicæ differunt, non ex parte objecti, nec ex parte actus judicantis, quia hic idem & simplex est; ergo ex parte apprehensionum simplicium præcedentium vel concomitantium: item prædicatum & subjectum debet diversimodè attingi, quòd cum facere nequeat idem actus, fieri debet ab istis diversis apprehensionibus. Dicitur autem intellectus immediatè assentiri veritatibus lumine naturæ notis, non quòd non præcedat simplex apprehensio, sed quòd assentiat intellectus iis sine medio termino seu motivo.

VII. Objectum propositionis tam affirmativæ quàm negativæ non est prædicatum & subjectum secundum se; sed identitas prædicati & subjecti, quia illud est objectum, quòd in propositione vera affirmativa datur, in negativa non datur, & contra, quòd in affirmativa falsa non datur in negativa falsa datur, talis est sola dicta identitas, ut patet in his propositionibus: *Homo est lapis: homo non*

est

est lapis : in quarum utrâquè *homo & lapis* dantur, identitas autem inter hominem & lapidem non datur; quæ quia non datur, prior est falsa, secunda vera : & nisi hæc identitas sit objectum in affirmativis & negativis propositionibus, non dabuntur contradictoriæ, quæ sunt affirmatio & negatio ejusdem de eodem. Simile habes in actibus voluntatis : actus fugæ, quo nolo peccatum, & actus prosecutionis, quo volo peccatum, habent idem objectum, & tantùm differunt ex modo tendendi, prior fugit illud, posterior amplexatur illud : sic affirmatio & negatio diversimodè tantùm tendunt in idem objectum, hæc negando, ista approbando : & sicut nolitio peccati non habet pro objecto nolitionem vel etiam negationem peccati, sed ipsum peccatum fugiendo illud : sic actus negativus non habet pro objecto negationem identitatis subjectum inter & prædicatum, sed ipsam identitatem, negando illam, tenetquè se hæc negatio tantùm ex parte actus. Etsi autè identitas ex parte objecti nihil sit distinctum realiter à prædicato & subjecto, sufficit tamen ad hoc, ut identitas hæc sit objectum cognitionis, quòd ab illis

distinguatur ratione, sicut sufficit distinctio rationis inter prædicatum & subiectum, ut dicantur duo objecta partialia propositionis. Dum itaque concipio hominem, non esse lapidem, rem, sicuti est à parte rei, sic illam concipio ex parte modi cognoscendi, concedo, id est, sicuti à parte rei est negatio identitatis inter hominem & lapidem, ita & hæc cognitio est negativa hujus identitatis: rem, sicuti est, sic concipio illam in hac propositione ex parte objecti negati, & repræsentati (quod est identitas fictitia inter hominem & lapidem) nego: objectum enim propositionis negativæ repræsentatum & negatum semper debet esse falsum vel fictum, ut propositio negativa sit vera; objectum verò quod à parte rei est, sed quod non repræsentatur, & in præsentia est negatio identitatis inter hominem & lapidem, semper debet esse verum & existens à parte rei, ut propositio negativa sit vera. Etsi igitur omnis cognitio affirmativa vera debeat conformari objecto repræsentato, non tamen cognitio negativa, ut vera sit, debet conformari objecto repræsentato, sed tantum debet illud negare, sicut illius negatio existit à parte rei: simile habes
in

in hoc: *Omnis actus bonus debet tendere in bonum*: id tantum verum est de actu prosecutionis, non de actu fugæ, hic enim potest tendere in malum averfando illud, & tamen esse bonus.

VIII. Veritas Enuntiationis non confistit in aliqua relatione transcendentali; quia Enuntiationi non est adæquatè intrinseca, ut mox dicetur. Aliud autem est dicere, cognitionem veram dicere relationem transcendentalem ad objectum, nimirum in quantum est objecti repræsentatio: aliud actum verum ut verum dicere, aut veritatem cognitionis esse talem relationem. Nequè est relatio strictè prædicamentalis; quia multarum cognitionum verarum objectum actu non existit, imò sæpe est ens rationis, & consequenter cùm veritas aliquarum Enuntiationem non confistat in relatione prædicamentali, nullarum veritas in ea confistit, & si essentia veritatis aliquando in tali relatione non confistat, nunquam in ea confistit, cùm essentia sint immutabiles, per quod tamen non negamus, aliquas cognitiones veras, utpote similes seu conformes suis objectis actu existentibus, secum trahere talem

D s

rela-

relationem sed negamus veritatem, quæ ut talis est similitudo cognitionis cum objecto, præscindendo an illud existat, nec ne; an sit reale, nec ne; consistere præcisè in relatione strictè prædicamentali, ad quam requiritur terminus actu existens & realis, adeoque dicendum veritatem reductivè tantùm spectare ad relationem prædicamentalem, vel esse relationem secundùm dici.

IX. Veritas (idem est de falsitate) est denominatio realis, actui partim intrinseca, partim extrinseca, desumpta ab entitate actus significata in recto, & ab objecto sic se habente, uti repræsentatur, significato in obliquo, ad eum fere modum, quo differemus de similitudine in Metaphysica; objecto enim sic se non habente, uti repræsentatur, perit formaliter similitudo seu conformitas actus cum eodem. Porrò si veritas esset actui adæquatè intrinseca, Angelus comprehendens essentiam suorum vel alienorum actuum, de futuris contingentibus, cognosceret futura contingentia libera. Licet itaque actui sit essentielle & adæquatè intrinsecum, utpote prædicatum transcendentaliter respectivum, esse objecti repræsentativum;

tivum; est tamen actui extrinsecum, & accidentale, repræsentare objectum sicuti est, seu objectum sic se habens. Item licet actus iudicativus necessariò habeat unum ex his duobus, quòd sit vel conformis, vel difformis objecto, sicut paries necessariò assimilatur vel dissimilatur alteri, neutrum tamen habet per essentiam; hæ autem propositiones: *actus per suam essentiam solam est conformis objecto: actus per suam essentiam non est conformis suo objecto*: non sunt contradictoriæ, sed ambæ falsæ, quia rò per suam essentiam sumitur in utraqùe affirmativè, & hic efficitur sensus: quòd actus sit conformis, id habet per suam essentiam, quòd sit difformis objecto, id habet per suam essentiam, ideoquè non sequitur: actus per suam essentiam non est conformis objecto, ergo per suam essentiam est difformis objecto, sicuti non sequitur; paries per suam essentiam non est albus vel similis alterius, ergo per suam essentiam est non albus, vel dissimilis alteri. Nequè actus supernaturales fidei, vel naturales facti in materia necessaria sunt veri per suam essentiam, sive veritate adæquatè illis

intrinseca; aliud enim est, veritatem esse illis
essentialem aut adæquatè intrinsecam, aliud,
esse necessariò cum illis conjunctam: & actus
quidem facti in materia necessaria, quòd
necessariò repræsentent objectum, sicuti est;
non provenit ex eorum natura, sed quòd ob-
jectum se aliter habere nequeat: actus verò
fidei supernaturalis necessariò sunt veri, quia
oriuntur à principio, nempe habitu superna-
turali determinantè illos ad cognoscendum
tantùm verum, & hinc veritas radicalis, quæ
est exigentia repræsentandi semper obje-
ctum, sicuti est, est illis adæquatè intrinseca:
veritas è contra formalis, sive quòd actu re-
præsentent objectum sicuti est, est iis inadæ-
quatè extrinsecum. Nō tamen ex dictis sequi-
tur, actum divinum versantem circa crea-
turas fore verum veritate creata, etsi hoc
concretum, quod dicitur; actus verus Dei
versans circa creaturas: ingrediatur aliquid
creatum, sicut nec actus hominis verus ver-
sans circa Deum, dicitur ideo verus veri-
tate divina, quod Deus tanquam objectum
ingrediatur hoc concretum. Nequè dictis
obstat, quòd actus verus sit perfectio intel-
lectus; non enim omnis illius perfectio illi
est

est adæquatè intrinseca, cùm potentia intentionales non tantùm à nuda actuū entitate, sed simul ab objectis, quatenus hæc terminant actus, perficiantur, ut patet in visione beatifica.

X. Nihilominùs actus, qui semel fuit verus (actum enim omninò eundem, qui jam est verus, potuisse esse falsum, sequitur ex dictis) non potest ex vero fieri falsus; actus enim semel repræsentans objectum sicut est, semper repræsentat objectum, sicut est; quia hic actus: *Petrus currit*: vel affirmat Petrum currere toto tempore, quo durat propositio, vel pro determinato tempore. v. g. pro instanti A, vel pro indeterminato aliquo tempore; & erit semper verus, Petro currente vel toto isto, vel determinato isto, vel pro aliquo tempore, etsi continuetur dein propositio pro alio tempore, quo non currit Petrus; quia pro illo eum currere non affirmat. Sic quando dicitur *Petrus currit nunc*: vel intelligitur idem *nunc* instantis, vel diversum (cum *nunc* significet tantùm tempus præsens, vel hoc, vel illud) vel pro isto *nunc* vel pro alio *nunc* affirmatur currere. Sic si dicatur: *Petrus currit tertio quadrante proximè*

sequente, posito quod eo quadrante currat Petrus, erit actus verus, etsi continuetur dein post tertium quadrantem, quando Petrus non currit amplius. Idem denique est circa prophetias Scripturæ, v. g. dum dicitur: *Virgo pariet & concipiet*: quæ nunc sunt, & in æternum erunt veræ, si *pariet* non significet tempus futurum post hoc instans, sed futurum, post tempus, quo Isaias hoc dicebat. Veritas ergo ideo non est actui non essentialis, quia ab eo separari potest, sed quia potuisset ab eo separari, quia potuisset idem actus, qui nunc est verus, esse falsus, objecto aliter se habente, quam jam se habet.

XI. Veritas propriè formalis & in dicendo seu perfecta, conformitas nimirum cognitionis dicentis seu enuntiantis & determinantis se ad alterutram partem contradictionis, soli convenit iudicio: veritas tamen in repræsentando seu veritas inchoata, quæ est sine affirmatione & negatione, tam apprehensioni simplici, quam complexæ convenit; sic enim apprehensio contra imperium voluntatis jubentis repræsentari hominem, repræsentans piscem, adhuc objecto suo est
con-

conformis, etsi difformis sit objecto iusto repræsentari : Item falsitas in repræsentando non tamen formalis est in apprehensione cōplexa, v. g. in hac: *Deus est auctor peccati*: quales apprehensiones multas habent ei, qui eas veluti hæreticas refutant, absq; eo, quòd per illas affirmant aut negent quidquam.

XII. Ex duabus contradictoriis de futuro contingente, tã absoluto, quàm conditionato, una est determinatè vera, altera falsa; ideo enim propositio de præterito & præsentate contingente determinatè est vera; quia determinatè repræsentat rem, sicuti est, sed idem facit propositio de futuro contingente v. g. *Petrus cras peccabit*: posito Petrum cras peccaturum esse, licet id ego ignorem pro tempore, quo id enūtio; Item illud est determinatè verũ, quod determinatè est futurum, sed cōtingentia, futura sunt determinatè futura; illorum enim Deus habet determinatã cognitionem, neq; etiam futuritio determinata, quæ tantũ dicit, rem fore pro tali tempore, & non dicit, non posse non esse, opponitur esse contingenti, quod tantũ dicit, rem posse non esse, & non dicit rem non fore: unde aliud est, rem esse determinatè veram, aliud est, esse
necessa-

necessariò veram, id est, ita veram, ut non possit, aut potuerit esse falsa, & consequenter non quæritur, an una ex contradictoriis necessariò sit vera necessariò. Ex eo autem quod una videatur à Deo determinatè vera, res non est futura necessariò necessitate antecedente, sed tantùm consequente; ideo enim videtur determinatè futura, quia determinatè futura est, & non ideo determinatè futura est, quia determinatè futura videtur. Ex hypothesis igitur, quòd res futura sit liberè, non potest non fieri, absolutè tamen potest non fieri; similiter quod Deus præviderit Petrum peccaturum, non potest Petrus omittere Peccatum; verùm hæc hypothesis, seu præscientia involvit ipsam liberam positionem peccati futuram à Petro, utpote priorem scientiâ Dei: non est autem in potestate Petri, tollere hanc præscientiam Dei semel habitam, sicut non est in ejus potestate, posito, quòd sit peccaturus, non peccare, sed potuit facere, ut Deus absolutè hanc præscientiam non haberet. Magnum autem discrimen est inter necessitatem ortam ex suppositione de re simpliciter præterita (illa enim nullum dicit ordinem ad aliquid, quod nunc est absolute

lutè

lutè in potentia Petri, adeoquè illi simpliciter est inevitabile, ut non peccaverit heri) & inter necessitatem ortam ex hypothefi de re non simpliciter præterita, qualis est scientia Dei de peccato Petri futuro; illa enim dicit ordinem ad aliquid futurum, quod absolutè nūc est in potestate Petri, & quod, si ille velit, non effet futurum, adeoquè non esse, aut fuisse illa fuppositio.

DISSERTATIO QVINTA

De Discursu:

I. **D**iscursus in genere est assensus, vel dissensus mediatus, quo assentimur, vel dissentimur uni propter aliud; alius est enim assensus vel dissensus, quo assentimur vel dissentimur objecto, non propter aliud ab ipso re vel ratione ratiocinata, distinctum, sed propter ipsam terminorum evidentiam, seu quia res in se ipsa videtur vera. Requiritur igitur vel prærequiruntur ad omnem discursum plura iudicia distincta illuminantia intellectum ad inferendam conclusionem, quæquè notiora sint ipsa conclusione (licet enim quandoquè conclusio sit nota, ignota tamen est, quatenus ex talibus deducta